

РЕЗОЛЮЦІЯ

Комітету Асоціації правників України з корпоративного права та фондового ринку щодо запропонованих Комісією з цінних паперів і фондового ринку України змін до порядку обрання членів наглядової ради і порядку схвалення правочинів з заінтересованістю

Коротка назва: Резолюція АПУ щодо реформування інституту вирішення конфлікту інтересів у корпоративних відносинах

Асоціація правників України є всеукраїнською громадською організацією, що об'єднує більше 4 000 правників з метою сприяння втіленню в життя принципу верховенства права в державному, суспільному та громадському житті, розбудови правової держави, розвитку юридичної професії.

Усвідомлюючи свою громадянську позицію та будучи потужним голосом правничої громади, Комітет з корпоративного права та фондового ринку, робить заяву про наступне:

1 жовтня 2014 р. Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку розпочала громадське обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів».

Асоціація правників України провела обговорення законопроекту серед своїх членів і ухвалила цю Резолюцію про надання до законопроекту низки пропозицій і зауважень.

Зауваження стосуються наступних тем, які стали предметом регулювання законопроекту:

- мінімальна кількість членів наглядової ради
- незалежний член наглядової ради (незалежний директор)
- заміна члена наглядової ради і порядок здійснення заміни члена наглядової ради
- визначення правочину, щодо якого є заінтересованість
- концепція «суми прибутку, який отримає особа у разі вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість»
- порядок схвалення правочину незайнтересованими членами наглядової ради
- обов'язковості встановлення ринкової ціни майна або послуг, що є предметом правочину із заінтересованістю
- схвалення правочину із заінтересованістю більшістю голосів незайнтересованих акціонерів
- попереднє схвалення правочину із заінтересованістю
- виключення із загальних правил про схвалення правочину із заінтересованістю

На думку членів АПУ, основним недоліком законопроекту Комісії є поширення запропонованих заходів рівною мірою на всі групи акціонерних товариств без врахування їх специфіки.

До груп товариств, специфіка яких вимагає особливого до них ставлення з боку законодавця, ми відносимо такі:

- a. лістингові товариства (публічні товариства, за акціями яких розраховується біржовий курс)

- b. квазі-публічні товариства (товариства, які вважаються публічними лише через велику, понад 100 осіб, кількість акціонерів, більшість з яких становлять так звані «баластні акціонери»)
- c. приватні товариства
- d. публічні товариства, в яких одному акціонеру належить більше ніж 90 відсотків акцій (товариства, які перебувають під домінуючим контролем одного акціонеру).

Наприклад, пропозиція Комісії з передачі правочинів із заінтересованістю на розгляд незаінтересованих акціонерів не враховує, що у квазі-публічних акціонерних товариствах або в товариствах, які перебувають під домінуючим контролем одного акціонеру, незаінтересованими акціонерами за визначенням часто стають саме баластні акціонери, які в сукупності володіють незначними або навіть мікроскопічними пакетами акцій. Передача правочинів на розгляд таких акціонерів є очевидно контрпродуктивною з багатьох причин, які більш детально аналізуються у додатку I до цієї Резолюції.

Хоча члени АПУ вітають запровадження принципу схвалення правочинів із заінтересованістю більшістю незаінтересованих акціонерів, вважаємо що сьогодні цей принцип може бути застосований лише до лістингових і приватних акціонерних товариств і не повинен застосовуватися до публічних товариств, за акціями яких не розраховується біржовий курс. Захист інтересів міноритарних акціонерів у цих товариствах повинен відбуватися шляхом надання права акціонерам, які голосували проти відповідного рішення, вимагати викупу їх акцій товариством. Також можливо підвищити поріг голосів, необхідних для схвалення угоди у цьому випадку, до більш ніж 75%.

Інші питання, до яких ми бажаємо привернути увагу регулятора, є питання ефективності запропонованих заходів.

Наприклад, видається неефективним запропоноване рішення про необхідність отримувати згоду на незначний правочин у загальних зборів акціонерів, якщо *більшість* членів наглядової ради є заінтересованими. Під незначним правочином ми розуміємо правочин, який не підпадає під запропоноване для дрібних правочинів виключення, але ще не є значним. Видається, що у цю проміжну категорію потраплятиме більшість угод із заінтересованістю.

Покладений в основу запропонованого Комісією рішення принцип, відповідно до якого такі правочини схвалюють незаінтересовані акціонери, так само може бути застосований до членів наглядової ради. Якщо у наглядовій раді є *принаймні один* член, обраний за квотою міноритарних акціонерів, саме цей член вважався би незаінтересованим для цілей погодження відповідних правочинів і міг би їх погоджувати від імені незаінтересованих акціонерів. Це скасовувало б необхідність проведення зборів акціонерів з рутинних питань діяльності компанії.

Для забезпечення цього представництва необхідно переглянути існуючі механізми обрання членів наглядової ради, оскільки запропонована Комісією мінімальна кількість членів наглядової ради не дозволяє забезпечити представництво акціонерів, яким належить менше ніж третина акцій компанії. Для більшості українських акціонерних товариств цей поріг є занадто високим аби забезпечити реальне представництво інтересів міноритарних акціонерів. З іншого випадку, подальше підвищення максимальної кількості членів наглядової ради є контрпродуктивним для товариств, які перебувають під домінуючим контролем одного акціонеру. Відтак приходимо до висновку про неадекватність існуючого механізму кумулятивного голосування для вирішення викликів у царині корпоративного права України.

В цій Резолюції АПУ надає своє бачення вирішення цих та інших проблемних питань реформування інституту вирішення конфлікту інтересів у корпоративних відносинах.

До Резолюції додаються дві порівняльні таблиці, в лівій колонці яких наводяться пропозиції Комісії, а в правій – зауваження і коментарі Асоціації.

З огляду на висловлену критику, Асоціація вважає за доцільне надати альтернативні тексти статей Закону, до яких ми висловлюємо найбільшу кількість зауважень – а саме, статті 53 «Обрання членів наглядової ради» і статті 71 «Правочин, щодо вчинення якого є заінтересованість» - див. Додатки II-III до цієї Резолюції.

З повагою,

Черкасенко Максим

(підпис)

Антоненко Леонід

(підпис)

Пелипенко Олена

(підпис)

Квят Олесь

(підпис)

Попко Андрій

(підпис)

Стеценко Микола

(підпис)

І. ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
до пропозицій Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку щодо
проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів
України щодо захисту прав інвесторів" від 1 жовтня 2014 р. і пропозицій
Асоціації юристів України

1. Щодо статті 53 Закону «Обрання членів наглядової ради»

№	Пропозиція Комісії	Коментар АПУ
Стаття 53. Обрання членів наглядової ради		
1	1. Члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб. До складу наглядової ради обираються акціонери або особи, що представляють їх інтереси (далі – представники акціонерів) та/або незалежні директори.	Комісія пропонує ввести в корпоративне право України інститут незалежних директорів.
2	Під час обрання членів наглядової ради разом з іншою інформацією про кожного кандидата у члени наглядової ради у бюлетені для кумулятивного голосування зазначається інформація про те, чи є такий кандидат представником акціонера (із зазначенням інформації про цього акціонера) або чи є він незалежним директором.	Встановлюється, що «незалежний директор не може бути афілійованою особою акціонерів або акціонерного товариства». Незалежний директор не може бути замінений в спрощеній процедурі, яка передбачається для заміни «представника акціонера». Натомість пропонується здійснювати заміну незалежного директора лише рішенням загальних зборів. Таким чином, процедура заміни представника акціонера відрізняється від процедури заміни незалежного директора лише тим, що для заміни незалежного директора мажоритарний акціонер повинен провести загальні збори акціонерного товариства і здійснити заміну через рішення зборів. Проект не передбачає інших правових наслідків введення інституту незалежних директорів. Відповідно до Рекомендації Європейської Комісії від 15 лютого 2005 р. № 2005/162/ЕС <i>Щодо ролі невиконавчих директорів лістингових компаній</i> (далі – <i>Рекомендації ЄС</i>), інститут незалежних директорів повинен виконувати три основні функції задля вирішення конфлікту інтересів виконавчих директорів компаній під час ухвалення рішень про призначення членів виконавчого органу товариства, визначення винагороди членам виконавчого органу товариства і аудита діяльності товариства. На думку АПУ, український фондовий ринок сьогодні не формує попиту на передачу здійснення цих функцій від контролюючого акціонера незалежним директорам, а відтак введення інституту незалежних директорів на рівні закону як імперативної норми є передчасним. Ми відзначаємо також, що навіть в Рекомендації ЄС вказується, що «обов'язкові правила не є найбажанішим і найефективнішим способом досягнення цілей» Рекомендації. Вимоги щодо ролі незалежних директорів в публічних компаніях можуть бути сформульовані в правилах бірж, які є обов'язковими лише щодо тих компаній, які розміщують цінні папери на цих біржах. Очевидно, що термін «незалежний директор» використано в проекті Комісії у невластивому для нього значенні. Вважаємо недоречним використання терміну, який у розвинених правових режимах має зовсім інше навантаження, лише для того, щоб захистити окремих членів наглядової ради від усунення з посади у спрощеному порядку. Пропонуємо відмовитись від надання окремим членам наглядової ради додаткового захисту, оскільки цей захист насправді є ілюзорним. Він скоріше невиправдано змушує контролюючого акціонера нести додаткові витрати, хоча результат міг би бути досягнутий з більшою економією часу і коштів товариств.
3	Акціонер, представник якого обраний членом наглядової ради, може замінити свого	Підтримуємо цю пропозицію. Див. альтернативне формулювання цієї з норми у частині 10 статті 53 в редакції

	представника.	АПУ, яке враховує особливості кумулятивного голосування за членів наглядової ради.
4	Незалежний директор не може бути замінений або відкликаний з посади без рішення загальних зборів акціонерів товариства.	Пропонуємо виключити це речення з причин, викладених вище.
5	Незалежний директор не може бути афілійованою особою акціонерів або акціонерного товариства.	Це лише одна з дев'яти ознак незалежності директора, передбачених Додатком II <i>Ознаки незалежності директорів</i> Рекомендації ЄС. Пропонуємо виключити це речення з причин, викладених вище.
6	2. Повноваження члена наглядової ради дійсні з моменту його обрання загальними зборами. У разі заміни представника акціонера повноваження такого представника акціонера дійсні з моменту отримання акціонерним товариством письмового повідомлення про заміну представника. Порядок здійснення такого повідомлення визначається в статуті акціонерного товариства. Таке письмове повідомлення розміщується товариством на власному веб-сайті протягом одного робочого дня після його отримання товариством.	Механізм заміни членів наглядової ради не повинен перетворитися на єдиний спосіб обрання персонального складу цього органу. Однак, як видається, у запропонованій редакції статті створюються передумови для цього. Тому пропонуємо імплементувати в корпоративне законодавство України поширену в інших юрисдикціях норму про те, що члени наглядової ради обираються загальними зборами на строк до наступних річних зборів. Стимулом для своєчасного проведення цих зборів є вимога про припинення повноважень членів наглядової ради (крім повноважень із скликання зборів), якщо збори не проведені у строки, передбачені статтею 32 Закону. Таким чином кожного року члени наглядової ради отримуватимуть свою легітимність на загальних зборах, однак акціонери зберігають за своє право здійснити заміну члена наглядової ради достроково у виняткових випадках. Щодо порядку заміни члена наглядової ради, зазначимо, що згадка про порядок здійснення повідомлення про заміну може бути витлумачена як неможливість здійснення цієї заміни інакше, як у спосіб, передбачений цим порядком. Оскільки закон не встановлює порядку, а лише посилається на те, що порядок визначається в статуті, існує ризик того, що за відсутності відповідного регулювання в статуті учасники корпоративних відносин не зможуть реалізувати своє право на заміну члена наглядової ради. Пропозиція про необхідність розміщення повідомлення на власному веб-сайті не враховує, що приватні акціонерні товариства можуть, але не зобов'язані мати власний веб-сайт. Існує загроза саботажу вимоги про заміну члена наглядової ради, якщо заміну ініціює меншоритарний акціонер або якщо між менеджментом і мажоритарним акціонером є конфлікт. З огляду на те, що подібні конфлікти в будь-якому випадку вирішуватиме суд, закон повинен був би надати акціонерам можливість об'єктивної (тобто незалежної від компанії) фіксації факту звернення акціонера до компанії із вимогою про заміну члена наглядової ради. Здається доречною внесення змін до Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб», які б дозволяли включити до Єдиного державного реєстру відомості про звернення акціонерів до компанії із вимогою про заміну члена наглядової ради. Реєстрація факту звернення сама по собі не матиме незалежного юридичного значення, але буде беззаперечним доказом самого звернення.
7	3. Акціонер та член наглядової ради, який є його представником, несуть солідарну відповідальність за відшкодування збитків, завданих акціонерному товариству таким членом наглядової ради.	Пропонуємо конкретизувати, що мова йде про контролюючого акціонера, для чого пропонуємо ввести визначення цього терміну.
8	4. Акціонери товариства в порядку, передбаченому частиною другою статті 78 цього Закону, мають право на ознайомлення з письмовими повідомленнями, зазначеними у частині другій цієї статті.	Комісія пропонує відновити норму про мінімальну кількість членів наглядової ради і встановити цю мінімальну кількість на рівні трьох осіб.
9	5. Обрання членів наглядової ради публічного	Очевидно, що ця пропозиція не вирішує проблеми представництва у наглядовій раді меншоритарних акціонерів, яким належить менше ніж третина акцій компанії.

	акціонерного товариства здійснюється виключно шляхом кумулятивного голосування.	Натомість зміни створюють додаткові проблеми для акціонерних товариств із високим рівнем концентрації власності у одного акціонера (далі - <i>товариства, які перебувають під домінуючим контролем одного акціонера</i>). Вважаємо, що закон не повинен встановлювати мінімальну кількість членів наглядової ради для таких товариств, оскільки, на нашу думку, контролюючий акціонер вирішить питання оптимальної кількості членів наглядової ради компанії краще ніж законодавець.
10	Обрання членів наглядової ради приватного акціонерного товариства здійснюється шляхом кумулятивного голосування, якщо інше не передбачено статутом.	
11	6. Член наглядової ради не може бути одночасно членом виконавчого органу та/або членом ревізійної комісії (ревізором) цього товариства.	
12	7. Кількісний склад наглядової ради встановлюється статутом, але мінімальна кількість її членів не може бути меншою 3.	Концепція АПУ з реформування корпоративного законодавства¹ адресує питання захисту акціонерів, яким належить менше ніж третина акцій товариства (див. пункт 5 Концепції). Зокрема, в Концепції наголошується на необхідності забезпечення представництва в наглядовій раді міноритарних акціонерів, яким належить принаймні 10% акцій компанії. Розроблене членами АПУ альтернативне регулювання є імплементацією цього програмного положення Концепції і ґрунтується на поєднанні кумулятивного голосування і квотного принципу представництва акціонерів у наглядовій раді. Акціонер або акціонери, які володіють принаймні 10 відсотками акцій товариства, отримують право на призначення одного члена до наглядової ради. Таким чином, кількість членів наглядової ради товариства, яке не перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, коливатиметься від 2 до 9, з яких: ▪ один член є особою, обраною в межах квоти акціонерів, яким належить більш ніж 10% акцій товариства, ▪ від одного до двох членів є особами, обраними в межах квоти акціонерів, яким належить більш ніж 20% акцій товариства, ▪ від одного до трьох членів є особами, обраними в межах квоти акціонерів, яким належить більш ніж 30% акцій товариства і ▪ від одного до чотирьох членів є особами, обраними в межах квоти акціонерів, яким належить більш ніж 40% акцій товариства. Квота контролюючого акціонера складає від 1 до 5 членів, і при цьому конкретну кількість членів наглядової ради в межах цієї квоти контролюючий акціонер визначає на власний розсуд в залежності від потреб управління компанією, а також в залежності від того, в якій мірі є заповненою квота міноритарних акціонерів, максимальна кількість якої складає 4 особи. АПУ також пропонує передавати питання про затвердження деяких угод із заінтересованістю на вирішення незаінтересованим членам наглядової ради. Це дозволить суттєво спростити адміністрування процесу схвалення цих угод, оскільки скасовує необхідність скликання загальних зборів у більшості випадків. Члени наглядової ради, обрані за квотою міноритарних акціонерів, здебільшого вважатимуться незаінтересованими членами наглядової ради. Завдяки їх присутності у наглядових радах товариства отримують можливість вирішувати питання схвалення правочинів із заінтересованістю більш ефективно і швидко. Закон повинен створити гнучкий механізм, який дозволить обрати до наглядової ради представників міноритаріїв без невідповідного збільшення кількісного складу наглядової ради.

¹ <http://www.uba.ua/documents/doc/kontseptsiya.pdf>

		Тому пропонується можливість зниження, за рішенням контролюючого акціонера, квоти представництва міноритарних акціонерів в наглядових радах товариств, які перебувають під домінуючим контролем одного акціонера. Пропонується надати приватним акціонерним товариствам можливість домовитись про інші квоти представництва різних груп акціонерів у наглядовій раді приватних товариств, якщо за рішення про таку домовленість проголосували акціонери, яким сукупно належить більше ніж 90% акцій товариства.
13	8. Якщо кількість членів наглядової ради, повноваження яких дійсні, становить менше половини її кількісного складу, встановленого статутом, товариство протягом трьох місяців має скликати позачергові загальні збори для обрання решти членів наглядової ради, а в разі обрання членів наглядової ради шляхом кумулятивного голосування - для обрання всього складу наглядової ради.”;	Без змін

2. Щодо статті 71 Закону «Правочин, щодо вчинення якого є заінтересованість»

№	Проекту Закону (Пропозиції Комісії позначені курсивом)	Коментарі
1.	Стаття 2. Визначення термінів (зміни відсутні)	У пропозиціях АПУ пропонується надати визначення дрібних правочинів і доповнити посиланням на них останню частину статті 71, яка передбачає випадки незастосування правил, передбачених статтею. Визначення розширене за рахунок включення до нього кредитних і забезпечувальних угод, а також договорів з користування майном. Щодо цих видів угод виникає питання, чи є ці договори договорами щодо передачі майна або договорами щодо надання послуг. Пропонується надати відповідь на ці питання.
2.	Стаття 71. Правочин, щодо вчинення якого є заінтересованість	У пропозиціях АПУ пропонується надати визначення терміну, який використовується у назві статті – правочину із заінтересованістю. Доволі дивно, що термін досі існував без визначення.
3.	1. Особою, заінтересованою у вчиненні акціонерним товариством правочину, вважається посадова особа органів товариства; член її сім'ї - чоловік (дружина), батьки (усиновителі), опікун (піклувальник), брат, сестра, діти та їхні чоловіки (дружини); юридична особа, в якій частка, що належить посадовій особі органів товариства, членам її сім'ї, становить 25 і більше відсотків; акціонер, який одноосібно або разом із членами сім'ї володіє 25 і більше відсотками простих акцій товариства, якщо зазначена особа (особи - разом або окремо) відповідає принаймні одній із нижченаведених ознак: 1) є стороною такого правочину або є членом виконавчого органу юридичної особи, яка є стороною правочину; 2) отримує винагороду за вчинення такого правочину від товариства (посадових осіб товариства) або від особи, яка є стороною правочину; 3) внаслідок такого правочину придбаває майно; 4) бере участь у правочині як представник або посередник (крім представництва товариства	У пропозиціях АПУ пропонується дати чіткий перелік заінтересованих осіб і відмовитись від визначення цих осіб через посилання на ознаки. Особа є заінтересованою лише тому, що вона входить до певного переліку осіб, і вступає із товариством у договірні відносини. Це головне правило. Друга – четверта ознаки існують для того, щоб розширити основне правило за рахунок ситуацій, коли особа хоча і не вступає у прями договірні відносини із товариством, але є вигодонабувачем від транзакцій, які товариство здійснює із третіми особами або коли особа є посередником між товариством і третіми особами. Так і слід сказати. Підхід через «ознаки» не витримує критики, оскільки кожна з ознак посилається на «такий правочин», тобто існує не самостійно, а розвиває першу ознаку. Таким чином, не існує єдиного класифікаційного критерію для цих ознак. Пропонуємо спростити визначення.

№	Проекту Закону (Пропозиції Комісії позначені курсивом)	Коментарі
	посадовими особами).	
4.	<i>Правочин вважається таким, щодо вчинення якого є заінтересованість, якщо ринкова вартість майна або послуг, що є його предметом, становить більше 100 мінімальних заробітних плат, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє станом на 1 січня поточного року. При цьому зазначений розмір може бути зменшений статутом товариства.²</i>	Цей абзац присвячений виключенням. Отже, його слід додати до тієї частини статті, яка присвячена виключенням (див. п. 14 цієї Таблиці)
5.	Особа, заінтересована у вчиненні правочину, зобов'язана протягом трьох робочих днів з моменту виникнення у неї заінтересованості поінформувати товариство про наявність у неї такої заінтересованості, зазначивши таку інформацію: 1) <i>Ознаки заінтересованості особи у вчиненні правочину;</i> 2) <i>Суму прибутку, який отримує особа у разі вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість;</i> 3) <i>Перелік осіб, афілійованих щодо особи, заінтересованої у вчиненні правочину;</i> <i>Інформацію, передбачену частиною другою цієї статті.</i>	Концепція «моменту виникнення заінтересованості» є невдалою, оскільки незрозуміло, коли саме цей момент виникає. Без конкретного договору між заінтересованою особою і товариством не існує заінтересованості – існує лише намір укласти договір. Регулювання процесу повідомлення про цей намір (кількість днів, процедура тощо) видається не виправданим. Очевидно, що особа, включена до переліку заінтересованих, повинна заздалегідь повідомити товариство про намір укласти із товариством договір. Коли саме – це її справа. Як правило, обидві сторони, тобто товариство і заінтересована особа, мають усі можливості для найшвидшого обміну інформацією, оскільки мова йде про угоди між пов'язаними особами. Регламентація процесуальних строків передачі інформації є очевидно зайвою. Крім того, невдалою є концепція «прибутку, яку отримує особа», посиланням на яку пропонується доповнити Цивільний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України і коментований Закон. Прибуток – це термін, який для свого визначення потребує певний період, визначення витрат і доходів, понесених за цей період. Запланований прибуток може відрізнитись від фактично отриманого прибутку. Врешті, в діяльності великих компаній доволі складно визначити прибуток від конкретної транзакції, оскільки вона може бути лише елементом складної господарської операції. Виокремлення частки прибутку від господарської операції, який отримано завдяки окремій транзакції в межах цієї операції, є досить складною фінансовою процедурою, яка, очевидно, не може мати відношення до правил вчинення правочинів із заінтересованістю. Пропонуємо відмовитись від концепції «прибутку від вчинення правочину із заінтересованістю» і замінити її на класичні терміни концепції реституції. Посилання на «прибуток від вчинення правочину із заінтересованістю» у складі інформації про правочин також пропонуємо видалити.
6.	2. Виконавчий орган акціонерного товариства зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня отримання відомостей про можливість вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість, надати наглядовій раді (у разі відсутності наглядової ради – кожному акціонеру персонально), <i>окрім інформації, передбаченої абзацами восьмим-десятим частини першої цієї статті</i>, інформацію стосовно правочину, у вчиненні якого є заінтересованість, зокрема про: 1) предмет правочину; 2) вартість одиниці товару або послуг, якщо	Той самий коментар.

² Курсивом виділені зміни, запропоновані НКЦПФР у законопроекті.

№	Проекту Закону (Пропозиції Комісії позначені курсивом)	Коментарі
	вона передбачена правочином; 3) загальну суму правочину щодо придбання, відчуження або можливості відчуження майна, виконання робіт, надання або отримання послуг; 4) особу, яка має заінтересованість у вчиненні такого правочину.	
7.	<i>Наглядова рада (у разі, якщо створення наглядової ради не передбачено статутом акціонерного товариства – виконавчий орган товариства) під час прийняття рішення про вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість, з метою проведення його оцінки на відповідність умов такого правочину звичайним ринковим умовам залучає незалежного аудитора, суб'єкта оціночної діяльності або іншу особу, яка має відповідну кваліфікацію, якщо інше не передбачено статутом товариства.</i>	Залучення професійного оцінювача є класичним елементом регулювання правочинів із заінтересованістю. В теорії корпоративного права ціна правочину із заінтересованістю в публічних компаніях встановлюється на рівні ринкової ціни, визначеної незалежним оцінювачем. Пропонуємо закріпити цей підхід для тих акціонерних товариств, за акціями яких розраховується біржовий курс. Статутами інших акціонерних товариств може бути передбачений інший порядок визначення ціни правочину із заінтересованістю. При чому видається доречним зробити посилання на загальний порядок визначення ринкової ціни наглядовими радами товариств, який передбачений статтею 8 Закону. Див. альтернативну редакцію цього пункту – у частині 6 статті 71 Пропозицій АПУ.
8.	У разі якщо правочин, щодо якого є заінтересованість, порушує інтереси товариства, наглядова рада може заборонити його вчинення або винести розгляд цього питання на загальні збори.	Цей пункт пропонує підстави для заборони угоди. Крім того, передбачає, що у разі якщо угода порушує інтереси товариства, розгляд питання передається до загальних зборів. Цим складається враження, що загальні збори можуть схвалити угоду, яка порушує інтереси товариства. Таке регулювання є очевидно невдалим. Пропонується замість підстав заборони правочину закріпити на законодавчому рівні підстави для схвалення угоди – а саме, відповідність ціни угоди ринковим умовам. Ринкові ціни на предмет правочину із заінтересованістю повинні встановлюватись в порядку, визначеному статтею 8 Закону. Акціонери приватних товариств і товариств, за акціями яких не розраховується біржовий курс, можуть відмовитись від вимоги про обов'язкову експертну оцінку, закріпивши відповідну норму у статуті компанії.
9.	Наглядова рада протягом п'яти робочих днів з дня отримання від виконавчого органу інформації про правочин, у вчиненні якого є заінтересованість, зобов'язана прийняти рішення щодо вчинення такого правочину товариством або про відмову від його вчинення.	Процесуальні моменти процедури не повинні регулюватися на рівні закону. До того ж, з огляду на необхідність проведення експертної оцінки умов правочину, п'яти днів може бути замало.
10.	3. Якщо заінтересована у вчиненні правочину особа є членом наглядової ради, вона не бере участі в голосуванні з питання вчинення такого правочину.	Пропонується максимально використати потенціал наглядової ради перш ніж передавати рішення на розгляд загальним зборам. У разі якщо більшість членів наглядової ради складається із осіб, заінтересованих у вчиненні правочину, рішення з незначних правочинів повинне прийматися незаінтересованою меншістю. Це є класичним рішенням теорії корпоративного права, яке також надає країні додаткових балів у рейтингу Doing Business.
11.	Якщо більшість членів наглядової ради є особами, заінтересованими у вчиненні такого правочину, або якщо наглядова рада не була створена або не прийняла рішення про вчинення чи відмову від вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість, протягом строку, встановленого	До того ж, цей самий принцип пропонується для розгляду

№	Проекту Закону (Пропозиції Комісії позначені курсивом)	Коментарі
	цією статтею, або якщо ринкова вартість майна або послуг, що є його предметом, становить від 10 відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, це питання виноситься на розгляд загальних зборів.	питання загальними зборами. Тому видається незрозумілим, чому цей підхід не може бути використаний на рівні наглядової ради. Якщо незаінтересовані члени наглядової ради відхилили правочин, особи, які мають право ініціювати скликання позачергових загальних зборів, зберігають за собою право на винесення питання на загальні збори.
12.	<i>При цьому, якщо заінтересована особа є акціонером, вона не бере участь у голосуванні з такого питання.</i>	З огляду на існування проблеми квазі-публічних товариств, видається неефективним застосовувати однакові підходи для публічних товариств і квазі-публічних товариств, в реєстрах акціонерів яких фігурують тисячі так званих «баластних» акціонерів. Здається недоречним надавати цим баластним акціонерам право вирішувати долю транзакції. Пропонується застосувати принцип голосування «більшістю голосів незаінтересованих акціонерів» лише для приватних акціонерних товариств і тих публічних акціонерних товариств, за акціями яких розраховується біржовий курс. Акціонери інших акціонерних товариств ухвалюють рішення з цих питань кваліфікованою більшістю голосів. Акціонери в цих товариствах, які голосували проти схвалення транзакції, можуть вимагати від товариства викупити їх акції за ринковою ціною.
13.	<i>Загальні збори не можуть приймати рішення про попереднє схвалення значних правочинів, щодо яких є заінтересованість.</i> Наглядова рада або загальні збори можуть прийняти рішення про вчинення чи відмову від вчинення правочину. <i>Після прийняття рішення про вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість, акціонерне товариство зобов'язане оприлюднити відповідну інформацію у передбаченому законом порядку із зазначенням відомостей, передбачених пунктами 1-4 цієї частини.</i>	Ця норма не узгоджується із положеннями частини 3 статті 70 Закону, яка дозволяє схвалювати правочини на майбутнє. Вважаємо, що можливість схвалення правочинів на майбутнє є суттєвою рисою регулювання угод із заінтересованістю в умовах побудови вертикально-інтегрованої структури українського бізнесу на основі груп компаній, які перебувають під єдиним контролем. Попереднє схвалення дозволить планувати відносини між компаніями групи і підвищить ефективність управління ними, не завдаючи шкоди жодному суспільно важливому інтересу. Введення деяких обмежень на такий спосіб ухвалення рішень (наприклад, необхідність визначення діапазону, в межах якого встановлюватиметься ціна майбутньої угоди і регулювання розміру цього діапазону) надає певних гарантій від зловживань.
14.	4. Положення цієї статті не застосовуються у разі: 1) реалізації акціонерами переважного права відповідно до статті 27 цього Закону; 2) викупу товариством в акціонерів розміщених ним акцій відповідно до статті 66 цього Закону; 3) виділу та припинення акціонерного товариства; 4) надання посадовою особою органів товариства або акціонером, що одноосібно або разом з афілійованими особами володіє 25 і більше відсотками простих акцій товариства, на безоплатній основі гарантії, поруки (у тому числі майнової поруки), застави або іпотеки особам, які надають товариству позику.	Пропонується дещо розширити цей перелік за рахунок дрібних правочинів і правочинів щодо товарів, робіт, послуг, на які встановлені фіксовані ціни.

II. Зміни і доповнення до Закону «Про акціонерні товариства» щодо порядку обрання членів наглядової ради

1. Доповнити статтю 2 Закону новими термінами:

акціонерне товариство, яке перебуває під домінуючим контролем одного акціонера – це товариство, в якому більше 90 відсотків акцій належить одному акціонеру або декільком афілійованим між собою акціонерам.

контролюючий акціонер – це акціонер або кілька афілійованих між собою акціонерів, який одноосібно (які в сукупності) володіє (володіють) контрольним пакетом акцій товариства.

кумулятивне голосування - голосування під час обрання осіб до складу органів товариства, коли загальна кількість голосів акціонера помножується на кількість членів органу акціонерного товариства, що обираються (а у разі обрання членів наглядової ради – на кількість кандидатів у члени наглядової ради товариства, поданих акціонерами в межах встановлених законом квот представництва акціонерів у наглядовій раді товариства), а акціонер має право віддати всі підраховані таким чином голоси за одного кандидата або розподілити їх між кількома кандидатами;

2. У статті 42:

абзац третій частини четвертої викласти у такій редакції:

«Обраними вважаються ті кандидати, які набрали найбільшу кількість голосів акціонерів порівняно з іншими кандидатами. Якщо інше не передбачене законом, обраним до наглядової ради товариства вважається той кандидат, за якого віддані голоси акціонерів, яким належить принаймні 10 відсотків акцій товариства.»

3. Викласти статтю 53 у такій редакції:

«Стаття 53. Обрання членів наглядової ради

1. Члени наглядової ради обираються акціонерами під час проведення загальних зборів товариства на строк до наступних річних зборів товариства. Якщо річні збори акціонерів не були проведені в строки, встановлені статтею 32 Закону, повноваження членів наглядової ради припиняються, за виключенням повноважень з підготовки, скликання і проведення річних зборів товариства.

Особи, обрані членами наглядової ради, можуть переобиратися необмежену кількість разів.

Рішенням загальних зборів, прийнятою простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у зборах, повноваження усіх членів наглядової ради можуть бути припинені достроково.

2. Членом наглядової ради акціонерного товариства може бути лише фізична особа. Член наглядової ради не може бути одночасно членом виконавчого органу та/або членом ревізійної комісії (ревізором) цього товариства.

3. Обрання членів наглядової ради акціонерного товариства, яке перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, здійснюється простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у зборах.

Кількісний склад наглядової ради акціонерного товариства, яке перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, визначається статутом такого акціонерного товариства.

4. Кількісний склад наглядової ради акціонерного товариства, яке не перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, складає від двох до дев'яти осіб, які обираються за правилами, передбаченими частинами 5 – 9 цієї статті.

5. Акціонер, який володіє принаймні 10 відсотками акцій товариства (група акціонерів, які сукупно володіють принаймні 10 відсотками акцій товариства) має право запропонувати від одного до п'яти кандидатів на посаду члена наглядової ради товариства в межах відповідної квоти представництва акціонерів у наглядовій раді товариства.

6. Встановлюються такі квоти представництва акціонерів у наглядовій раді товариства:

1) один член наглядової ради – для представництва інтересів акціонера або акціонерів, які володіють 10 відсотками і більше акцій товариства, і які не є особами, афілійованими із контролюючим акціонером;

2) один або два члени наглядової ради – для представництва інтересів акціонера або акціонерів, які володіють 20 відсотками і більше акцій товариства, і які не є особами, афілійованими із контролюючим акціонером;

3) від одного до трьох членів наглядової ради – для представництва інтересів акціонера або акціонерів, які володіють 30 відсотками і більше акцій товариства, і які не є особами, афілійованими із контролюючим акціонером;

4) від одного до чотирьох членів наглядової ради – для представництва інтересів акціонера або акціонерів, які володіють 40 відсотками і більше акцій товариства, і які не є особами, афілійованими із контролюючим акціонером;

5) від одного до п'яти членів наглядової ради – для представництва інтересів контролюючого акціонера.

Статутом товариства, яке перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, може бути передбачена квота представництва в наглядовій раді товариства інтересів акціонерів, які є власниками менше ніж 10 відсотків акцій товариства і які не є особами, афілійованими із контролюючим акціонером.

7. Рішенням загальних зборів приватного акціонерного товариства, за яке проголосували акціонери, які сукупно є власниками більше ніж 90 відсотків акцій товариства, можуть бути встановлені інші квоти представництва акціонерів у наглядовій раді ніж ті, що передбачені частиною шостою цієї статті.

Рішення про зміну встановлених раніше квот приймається акціонерами, які сукупно є власниками більше ніж 90 відсотків акцій приватного акціонерного товариства.

8. Пропозиція про кандидатів до членів наглядової ради товариства має бути передана виконавчому органу товариства в строки, передбачені статтею 36 Закону.

9. Під час обрання членів наглядової ради до бюлетенів включається усі кандидати, отримані від акціонерів, в межах передбачених законом квот представництва акціонерів у наглядовій раді товариства. Обов'язковою для включення в бюлетені є така інформація про кандидатів на посаду члена наглядової ради:

- 1) прізвище, ім'я по батькові, країна громадянства, ідентифікаційний код, адреса проживання;
- 2) відомості про афілійованих осіб, включаючи для фізичних осіб - прізвище, ім'я по батькові, ідентифікаційний код, для юридичних осіб – повне найменування, країну місцезнаходження, код, під яким особу внесено до реєстру юридичних осіб відповідної країни;
- 3) відомості про те, чи є кандидат таким, що висунутий контролюючим акціонером або таким, що висунутий іншими акціонерами в межах відповідної квоти представництва.

10. Акціонери мають право віддати належні їм голоси за одного кандидата або розподілити їх між кількома кандидатами.

Обраним до наглядової ради вважається кандидат на посаду члена наглядової ради, за якого віддані голоси акціонерів, яким належить принаймні 10 відсотків акцій товариства.

Якщо статутом товариства, яке перебуває під домінуючим контролем одного акціонера, передбачена квота представництва в наглядовій раді інтересів акціонерів, які володіють менше ніж 10 відсотками акцій товариства, обраним на посаду члена наглядової ради такого товариства вважається кандидат, за якого віддані голоси акціонерів, яким належить визначений статутом товариства відсоток акцій товариства.

11. Власники акцій, яким належать принаймні десять відсотків акцій товариства, які проголосували за обрання відповідного незалежного члена наглядової ради товариства, можуть замінити цього члена наглядової ради товариства у будь-який момент, але не пізніше ніж за десять календарних днів до дати проведення річних загальних зборів товариства.

12. Повноваження члена наглядової ради дійсні з моменту його обрання загальними зборами.

У разі заміни члена наглядової ради повноваження нового члена наглядової ради починаються (а відкликаною члена наглядової ради – припиняються) з моменту отримання акціонерним товариством письмового повідомлення про заміну. Порядок здійснення такого повідомлення може бути визначений в статуті акціонерного товариства. Товариства, в яких створений власний веб-сайт, повинні розмістити текст отриманого повідомлення на власному веб-сайті протягом одного робочого дня після його отримання товариством.

13. Член наглядової ради товариства несе відповідальність за відшкодування збитків, завданих ним акціонерному товариству.

Контролюючий акціонер несе солідарну відповідальність разом із членом наглядової ради, який обраний за його квотою, за збитки, завдані акціонерному товариству таким членом наглядової ради.

14. Акціонери товариства в порядку, передбаченому частиною другою статті 78 цього Закону, мають право на ознайомлення з письмовими повідомленнями, поданими товариству відповідно до цієї статті.»

4. у статті 57:

частину першу після абзацу шостого доповнити новим абзацом такого змісту:

“5) в разі отримання акціонерним товариством письмового повідомлення про заміну члена наглядової ради”.

III. Зміни і доповнення до Закону «Про акціонерні товариства» щодо визначення і порядку схвалення правочинів із заінтересованістю

5. Доповнити статтю 2 Закону новим терміном:

Дрібний правочин – це правочин, предметом якого є:

- 1) відчуження або придбання майна, отримання або надання послуги, або
- 2) надання майна в іпотеку або заставу за зобов'язаннями третьої особи (майнове поручительство), або
- 3) залучення або надання коштів у платне або безоплатне користування, або
- 4) прийняття зобов'язання щодо забезпечення виконання обов'язків третьою особою, або
- 5) надання майна в оренду або в інше платне або безоплатне користування, - якщо ринкова вартість майна (в тому числі майна, яке передається в користування, заставу або іпотеку) або послуг, сума коштів, або розмір грошових вимог до третьої особи, щодо яких товариством прийнято зобов'язання з забезпечення, становлять менше 100 мінімальних заробітних плат, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати станом на 1 січня поточного року, або меншу суму, визначену статутом товариства.

6. Викласти статтю 71 Закону у новій редакції:

Стаття 71. Правочин, щодо вчинення якого є заінтересованість

1. Правочином, щодо вчинення якого є заінтересованість (правочин із заінтересованістю), є правочин, укладений акціонерним товариством із будь-якою із осіб, перелічених у частині другій цієї статті (заінтересовані особи).

Правочином із заінтересованістю також визнається правочин, укладений акціонерним товариством із третьою особою, якщо заінтересована особа є посередником у цьому правочині або вигодонабувачем.

2. Особою, заінтересованою у вчиненні правочину, який укладається акціонерним товариством, є:

- 1) посадова особа органів акціонерного товариства і її афілійовані особи;
- 2) акціонер, який одноосібно або разом із афілійованими особами володіє принаймні 25 відсотками акцій товариства (значний акціонер),
- 3) афілійована особа значного акціонера,
- 4) юридична особа, в якій будь-яка з осіб, перелічених у пунктах 1-3, посідає посаду члена органу управління, і
- 5) інші особи, визначені статутом товариства.

3. Угода, в укладанні якої є заінтересованість, повинна бути схвалена до її укладання наглядовою радою товариства або загальними зборами товариства відповідно до вимог цієї статті.

Заінтересована особа, яка має намір укласти із товариством правочин, заздалегідь повідомляє наглядовій раді товариства інформацію, необхідну для розгляду питання про схвалення правочину, яка включає інформацію про сторони правочину разом із поясненням щодо підстав, на яких відповідна сторона визнається заінтересованою щодо правочину, а також інформацію про істотні умови правочину.

Якщо в товаристві не створена наглядова рада, інформація подається виконавчому органу товариства, який передає її кожному акціонеру товариства персонально.

4. Крім випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, рішення про схвалення правочину із заінтересованістю приймається більшістю голосів незаінтересованих членів наглядової ради товариства, які присутні на засіданні наглядової ради, яке є правомочним для прийняття рішень. Якщо на такому засіданні присутній лише один незаінтересований член наглядової ради, рішення про схвалення правочину із заінтересованістю приймається цим членом. Статутом акціонерного товариства може встановлюватися вимога про присутність усіх або більшості незаінтересованих членів наглядової ради на засіданні

наглядової ради товариства, на якому розглядається питання про схвалення правочину із заінтересованістю.

5. Рішення про схвалення правочину із заінтересованістю виносяться на розгляд загальних зборів, у разі якщо:

- 1) в товаристві не створена наглядова рада, або
- 2) усі члени наглядової ради визнаються заінтересованими, або
- 3) предметом правочину є придбання або відчуження майна (отримання або надання послуги), залучення або надання коштів у платне або безоплатне користування, надання майна в оренду або в інше платне або безоплатне користування, і при цьому ринкова вартість зазначеного майна, послуг або коштів перевищує 10 відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства.

6. Якщо наглядова рада прийняла рішення про відхилення правочину із заінтересованістю або не прийняла жодного рішення протягом 30 днів з моменту отримання необхідної інформації, рішення про схвалення правочину може бути винесене на розгляд загальних зборів за ініціативою осіб, які відповідно до частини першої статті 47 Закону мають право ініціювати скликання позачергових загальних зборів.

7. В публічних акціонерних товариствах, за акціями яких розраховується біржовий курс, а також в приватних акціонерних товариствах акціонери, заінтересовані у вчиненні правочину, не приймають участі у голосуванні про схвалення правочинів із заінтересованістю, і рішення з цього питання приймається більшістю голосів незаінтересованих акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з цього питання акцій.

В інших акціонерних товариствах загальні збори приймають рішення про схвалення правочину із заінтересованістю більш як трьома чвертями голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з цього питання акцій.

8. Для прийняття наглядовою радою товариства або загальними зборами акціонерів товариства рішення про схвалення правочину із заінтересованістю, ціна майна або послуг визначається наглядовою радою (або загальними зборами акціонерів, якщо утворення наглядової ради не передбачено статутом акціонерного товариства) у відповідності до статті 8 цього Закону. Ця вимога не поширюється на встановлення розміру винагороди за цивільно-правовим чи трудовим договором (контрактом), який укладається із посадовими особами товариства.

Статутом приватного акціонерного товариства і публічного акціонерного товариства, за акціями якого не розраховується біржовий курс, може бути передбачено право наглядової ради або загальних зборів товариства не застосовувати (або застосовувати лише в окремих випадках) положення статті 8 Закону для прийняття рішення про схвалення правочину.

9. Правочин, щодо вчинення якого є заінтересованість, не вимагає схвалення наглядовою радою або загальними зборами акціонерів товариства, якщо умови такого правочину суттєво не відрізняються від аналогічних правочинів, які укладались між товариством і особою в процесі здійснення звичайної господарської діяльності товариства до моменту, коли така особа набуває статусу заінтересованої особи. Це виключення діє до дати проведення річних загальних зборів наступних після дати набуття особою статусу заінтересованої особи.

10. З урахуванням вимог, передбаченими частиною шостою цієї статті, загальні збори можуть прийняти рішення про схвалення значного правочину (правочинів) між товариством і заінтересованою особою, який може бути укладений у майбутньому у процесі здійснення товариством його звичайної господарської діяльності. Таке рішення є чинним до наступних річних загальних зборів товариства і може бути прийняте лише щодо

товарів, робіт і послуг, щодо яких товариство вчиняло правочини у році, який передував ухваленню рішення.

11. У рішенні про схвалення правочину, в укладанні якого є заінтересованість, повинні бути зазначені сторони правочину, підстава, на якій сторона правочину визнається заінтересованою, ціна, предмет правочину і його інші суттєві умови.

У рішенні про схвалення правочину із заінтересованістю, який може бути укладений у майбутньому, допускається визначення лише ціни правочину і його предмету. Під час визначення ціни допускається схвалення діапазону ціни, в якому верхній поріг не може бути більшим ніж на 15 відсотків від значення нижчого порогу. Рішення про визначення діапазону ціни правочину із заінтересованістю приймається з урахуванням вимог, передбачених частиною восьмою цієї статті. Конкретну ціну в межах схваленого діапазону, а також інші суттєві умови правочину визначає наглядова рада товариства, а у товаристві, в якому не створена наглядова рада, - виконавчий орган товариства. Статутом акціонерного товариства можуть бути передбачені особливості визначення наглядовою радою і виконавчим органом товариства конкретної ціни в межах цінового діапазону.

12. Після прийняття рішення про вчинення правочину, щодо якого є заінтересованість, акціонерне товариство, за акціями якого розраховується біржовий курс, зобов'язане оприлюднити інформацію про надання згоди на вчинення правочину із заінтересованістю, в порядку і в обсязі, визначеними законодавством.

13. Положення цієї статті не застосовуються:

- 1) до реалізації акціонерами переважного права відповідно до статті 27 цього Закону;
- 2) до викупу товариством в акціонерів розміщених ним цінних паперів відповідно до статті 66 цього Закону;
- 3) до відносин, що виникають під час переходу прав на майно товариства в процесі реорганізації товариства, в тому числі до договорів про злиття або приєднання ;
- 4) до дрібних правочинів, а також правочинів, предметом яких є безоплатне отримання товариством майна, послуг або коштів,
- 5) до правочинів, предметом яких є забезпечення виконання зобов'язань товариства, якщо товариство отримує забезпечення на безоплатній основі,
- 6) якщо в укладенні правочину зацікавлені всі акціонери або єдиний акціонер;
- 7) якщо ціна товару або послуги є фіксованою ціною відповідно до Закону України "Про ціни і ціноутворення".

7. У статті 68 Закону:

доповнити частину першу новим пунктом:

«схвалення правочину із заінтересованістю, у тому числі правочину із заінтересованістю, який може бути укладений у майбутньому».

доповнити новою частиною другою такого змісту:

«2. Право акціонера, передбачене частиною першою цієї статті, не застосовується у випадку схвалення правочину із заінтересованістю більшістю голосів незаінтересованих акціонерів публічних акціонерних товариств, за акціями яких розраховується біржовий курс, і приватних акціонерних товариств.»